

Mere podrške za razvoj socijalnog preduzetništva

- Uglavnom predlozi institucionalnih mera podrške, mada mogu se kreirati i programi civilnog sektora.

SPISAK MERA

1. Promocija socijalnog preduzetništva:

- 1.a. Programi obrazovanja/edukacije;
- 1.b. Podizanje vidljivosti SP.

2. Izgradnja adekvatnog pravnog, regulatornog i fiskalnog okvira:

- 2.a. Donošenje Zakona o socijalnom preduzetništvu;
- 2.b. Fiskalne olakšice za SP;
- 2.c. Rad sa lokalnim samoupravama;
- 2.d. Socijalne javne nabavke.

3. Obezbeđivanje održivog finansiranja:

- 3.a. Finansijski instrumenti (grantovi);
- 3.b. Garancije i match-funding.
- 3.c. Patient capital za finansiranje – kombinovana sredstva.

4. Podsticanje razvoja kapaciteta i strukturne podrške:

- 4.a. Podrška postojećim zaokruženim programima podrške;
- 4.b. Direktna podrška SP za razvoj kapaciteta;
- 4.c. Podrška razvoju i uspostavljanju SP, nakon usvajanja Zakona o SP;

5. Izgradnja kapaciteta institucija vlasti za pružanje podrške razvoju socijalnog preduzetništva;

6. Podrška daljim istraživanjima u oblasti socijalnog preduzetništva.

*Usklađivanje sa nacrtom Zakona o socijalnom preduzetništvu

Sekretarijat Koalicije za razvoj solidarne ekonomije:

Email: info@solidarnaekonomija.rs

Telefon: 011 3640174

Adresa: Kralja Milana 31/II, 11000 Beograd

SAŽETAK MERA

1. Promocija socijalnog preduzetništva:

a. **Programi obrazovanja/edukacije** - kroz uključivanje socijalnog preduzetništva (socijalna/solidarna ekonomija) u obrazovne programe u školama, na fakultetima i univerzitetima.

b. **Podizanje vidljivosti SP** - Prvi način kroz BUY SOCIAL kampanju: mobilisanje privrede, institucija i građana da kupuju proizvode SP i objašnjavanje značaja kupovine takvih proizvoda kroz medijsku kampanju, kao i kroz organizaciju nekih vrsta karavana koji bi se svake godine održavali u nekoliko gradova u kojima bi bila promovisana socijalna preduzeća i njihovi proizvodi. Drugi način kroz predstavljanje Zakona o socijalnom preduzetništvu: Organizacija događaja na kojima bi se uspostavio dijalog sa privredom na temu predstavljanja Zakona i potencijala kupovine proizvoda od socijalnih preduzeća. Predstavljanje preduzeća i mere socijalnih javnih nabavki predstavnicima javnog sektora.

2. Izgradnja adekvatnog pravnog, regulatornog i fiskalnog okvira:

a. **Donošenje Zakona o socijalnom preduzetništvu** – kreiran od strane civilnog društva, a na inicijativu i uz vođstvo Koalicije za razvoj solidarne ekonomije, predat je Radnoj grupi za izradu nacrtu Zakona o socijalnom preduzetništvu, pod okriljem Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja datuma 3. septembra 2019. godine. Ovaj nacrt Zakona prepoznaje potrebe pravnog regulisanja Sektora, kao i potrebe Sektora za daljim razvojem i podsticajima, naročito uz priložene predloge mera podrške.

b. **Fiskalne olakšice za SP** – direktne i indirektno fiskalne olakšice, kroz oslobađanje od poreza na različite stavke u skladu sa nadležnim zakonima. Na primer, kao indirektna fiskalna olakšica, oslobađanje od poreza na investicije/donacije u institucionalne finansijske institucije koje podržavaju socijalna preduzeća.

c. **Rad sa lokalnim samoupravama** – Prvi način, kroz integrisanje politike razvoja socijalnog preduzetništva, kao jednog od ključnih elemenata, u lokalne ili regionalne strategije ekonomskog razvoja. Drugi način na koji lokalne samouprave mogu da doprinesu razvoju socijalnih preduzeća je ustupanje prostora javnih institucija socijalnim preduzećima na korišćenje uz simbolične nadoknade.

d. **Socijalne javne nabavke** - Kroz uvođenje socijalnih kriterijuma/elemenata u proceduru javnih nabavki, sprovođenje modela socijalnih javnih nabavki. Više o modelu koji se razvija u Srbiji kao predlog mere na [linku](#) .

3. Obezbeđivanje održivog finansiranja:

a. **Finansijski instrumenti (grantovi)** - bespovratnih grantova, tek nakon toga podrška u vidu povoljnijih kredita i drugih vidova finansijske podrške;

I - Grantovi za osnovna i obrtna sredstva, ulazak na nova tržišta, širenje proizvodnih programa, podršku izvoza i sl.;

II - Grantovi za: promociju i podizanje vidljivosti preduzeća, podizanje kapaciteta u smislu umrežavanja i povezivanja SP na nacionalnom i regionalnom nivou (sa SP u EU);

III - Grantovi za sprovođenje različitih projekata/tematski: ruralni razvoj, žensko preduzetništvo, cirkularna ekonomija, razvoj usluga na lokalnu, podrška OCD pružaocima socijalnih usluga itd.

b. Garancije i match-funding - Pored klasičnih finansijskih instrumenata, predlažemo i finansiranje garancija za aktere koji već nude određene finansijske instrumente socijalnim preduzećima. Drugi način je kreiranje fonda za razvoj socijalnog preduzetništva, preko kojeg bi se omogućilo socijalnim preduzećima da apliciraju za programe podrške za širenje svog poslovanja u kontekstu proizvodnje, u kontekstu tržišta ili zapošljavanja.

c. Patient capital za finansiranje – kombinovana sredstva – posebne olakšice i podsticaji za socijalne investitore i dugoročna investiranja u socijalna preduzeća.

4. Podsticanje razvoja kapaciteta i strukturne podrške:

a. Podrška postojećim zaokruženim programima podrške – podrška razvoja postojećih biznis inkubatora i akceleratora koji pružaju podršku razvoju socijalnih preduzeća. Entitetima koje sprovode takve vrste programa bi moglo biti omogućeno da se putem javnog poziva prijave za dobijanje sredstava za sprovođenje programa stručne podrške;

b. Direktna podrška SP za razvoj kapaciteta - moguće je usmeriti određena sredstva i direktno socijalnim preduzećima. Uz pomoć dobijenih namenskih sredstava, socijalna preduzeća bi mogla da angažuju konsultante za definisanje, ciljne potrebe koje će doprineti biznis razvoju i razvoju društvenog uticaja (više u delu 3. Obezbeđivanje održivog finansiranja);

c. Podrška razvoju i uspostavljanju SP, nakon usvajanja Zakona o SP - Pravna podrška/pomoć u osnivanju i praćenju izmena u smislu novog Zakona, kako bi se situacija u sektoru što brže uskladila sa odredbama novog Zakona, promena imena, registracija i slično.

5. Izgradnja kapaciteta institucija vlasti za pružanje podrške razvoju socijalnog preduzetništva;

Za sve predstavnike aktera važnih za implementaciju zakona i za podršku SP: ministarstva, APR, lokalne institucije, regionalne agencije, privredne komore itd. mogu se sprovoditi edukacije, studijske posete itd., a u cilju efikasnijih kreiranja podsticaja za razvoj ekosistema socijalnog preduzetništva.

6. Podrška daljim istraživanjima u oblasti socijalnog preduzetništva.

Istraživanja u oblasti socijalnog preduzetništva mogu da podrže vlade i javni istraživački centri/zavodi. To bi omogućilo stalnu procenu različitih potreba socijalnih preduzeća, u njihovim različitim organizacionim oblicima, i kako bi se oni mogli efikasnije integrisati u nacionalnu i subnacionalnu socijalnu i ekonomsku politiku. Pitanja poput praćenja, merenja društvenog uticaja, uspostavljanja platformi za uzajamno učenje za sve aktere i zdrave ocene strategije podrške mogu biti deo istraživanja koja treba preduzeti.

MERE PODRŠKE

1. PROMOCIJA SOCIJALNOG PREDUZETNIŠTVA

Promovisanje pozitivnog stava prema socijalnom preduzetništvu može biti preliminarni korak ka razvoju socijalnih preduzeća.

1.a. Programi obrazovanja/edukacije o socijalnom preduzetništvu, socijalnoj i solidarnoj ekonomiji.

Jedan od načina da se to postigne i da se mladi talenti privuku u sektor, je uključivanje socijalnog preduzetništva u obrazovne programe u školama, na fakultetima i univerzitetima. Ovo može biti ključni element u strategijama za promociju socijalnog preduzetništva među mladima.

Primer: širokog pristupa koji se može primeniti je Jeun ESS inicijativa, pokrenuta u Francuskoj u junu 2011. godine, kao javno-privatno partnerstvo između više ministarstava i šest preduzeća i fondacija iz sektora socijalne ekonomije. Zasniva se na tri stuba: 1) promociji socijalne ekonomije među mladima, posebno kroz obrazovni sistem; 2) podršci inicijativa za mlade u socijalnoj ekonomiji; i 3) integraciji mladih (stažiranje, obuke) u socijalna preduzeća. Budžet od 1,3 miliona evra izdvojen je za 2010. i 2011. godinu. Još 600.000 evra angažovano je do kraja 2013. godine.

1.b. Podizanje vidljivosti socijalnih preduzeća

Izrada i koordinacija aktivnosti usmerenih na povećanje vidljivosti i prepoznatljivosti socijalnih preduzeća. Predlog je da se osnuje Savet za socijalno preduzetništvo, koji bi činili predstavnici svih uključenih strana, a od strane vlasti. Podrška u vidu promocije koja bi preduzećima bila obezbeđena na taj način bila bi od izuzetno značaja, s obzirom da takvu vrstu medijske pažnje i vidljivosti preduzeća ne bi mogla dobiti ukoliko ne dolazi od države i ne sprovodi se na nacionalnom nivou. Predlozi promotivnih aktivnosti:

I - Buy social / kupujmo odgovorno kampanja: Mobilisanje privrede, institucija i građana da kupuju proizvode SP i objašnjavanje značaja kupovine takvih proizvoda kroz medijsku kampanju, kao i kroz organizaciju nekih vrsta karavana koji bi se svake godine održavali u nekoliko gradova u kojima bi bila promovisana socijalna preduzeća i njihovi proizvodi.

II - Predstavljanje Zakona i socijalnih preduzeća: privredi i javnom sektoru: Organizacija događaja na kojima bi se uspostavio dijalog sa privredom na temu predstavljanja Zakona i potencijala kupovine proizvoda od socijalnih preduzeća. Predstavljanje preduzeća i mere socijalnih javnih nabavki predstavnicima javnog sektora. Takođe kroz izradu priručnika za implementaciju zakona i rečnika socijalnog preduzetništva.

2. IZGRADNJA ADEKVATNOG PRAVNOG, REGULATORNOG I FISKALNOG OKVIRA

Prioritet politike u oblasti razvoja društvenih preduzeća je uspostavljanje jasnih zakonskih definicija socijalnih preduzeća kako bi se upravljalo pitanjima kao što su njihov poreski tretman, pristup tržištima i pristup podršci za razvoj poslovanja. Razvoj socijalnih preduzeća veoma je specifičan za kontekst, oblikovan širim kulturološkim i istorijskim obrascima razvoja svake zajednice. Stoga razvoj odgovarajućeg pravnog, regulatornog i fiskalnog okvira mora da proizlazi iz nacionalnog i lokalnog okruženja u kojem socijalna preduzeća posluju. Istovremeno, takvi okviri moraju biti prilagođeni organizacionom obliku ili oblicima koje mogu imati ta društvena preduzeća. Povezani regulatorni okviri, kao što su zahtevi za izveštavanje, ne bi trebalo da budu previše naporni u onome što zahtevaju od socijalnih preduzeća. Oni takođe moraju prepoznati dvostruki fokus socijalnih preduzeća: ekonomsku i socijalnu dimenziju. Potrebno je osmisliti regulatorne mere koje će omogućiti društvenim preduzećima da ispune svoje socijalne i ekonomske ciljeve i razviju srednjoročnu i dugoročnu održivost na tržištu.

2.a. Donošenje Zakona o socijalnom preduzetništvu

Nacrt Zakona o socijalnom preduzetništvu kreiran od strane civilnog društva na inicijativu Koalicije za razvoj solidarne ekonomije, predstavlja rezultat višegodišnjeg profesionalnog bavljenja razvojem solidarne ekonomije i socijalnog preduzetništva u Republici Srbiji. Ovaj nacrt prepoznaje prirodnu socijalnog preduzetništva i čini da Zakon bude u skladu sa pravnim potrebama regulisanja ovog sektora sa jedne strane, a sa druge strane sa potrebama socijalnih preduzeća. Uz Zakon predlažu se nacrti mera za podsticanje razvoja socijalnog preduzetništva u Republici Srbiji. Nacrt Zakona predat je Radnoj grupi za izradu nacrtu Zakona o socijalnom preduzetništvu pod okriljem Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja datuma 3. septembra 2019. godine.

2.b. Fiskalne olakšice za socijalna preduzeća

Takođe je potreban omogućavajući fiskalni okvir koji uzima u obzir socijalnu misiju socijalnih preduzeća. Iako mnoge druge organizacije socijalne ekonomije, poput dobrotvornih organizacija, mogu da uživaju fiskalnu olakšicu, socijalna preduzeća se često isključuju iz takvih pogodnosti. Fiskalni podsticaji mogu doprineti prevazilaženju nekih poteškoća sa kojima se suočavaju socijalna preduzeća pri radu sa ljudima u nepovoljnom položaju (kao što su niske veštine, zahtev za intenzivnom podrškom itd.) I takođe prepoznati njihove pozitivne socijalne koristi. Indirektne fiskalne mere se takođe mogu koristiti za podršku investiranju u razvoj socijalnih preduzeća.

***Primer:** Na primer, u Velikoj Britaniji socijalna preduzeća mogu pristupiti olakšicama od poreza na investicije u zajednici (CITR), koja je, iako nije posebno dizajnirana za socijalna preduzeća, stvorena da podstakne ulaganja u ugrožena područja. Omogućuje onima koji ulažu u akreditovane institucije za finansiranje razvoja zajednice, koje se*

fokusiraju na ugrožene prostorne oblasti i društvene grupe, poresku olakšicu u iznosu od 5% od uloženog novca godišnje.

2.c. Rad sa lokalnim samoupravama:

Jačanje ekosistema solidarne ekonomije kroz rad sa lokalnim akterima, privrednim subjektima itd. Najefikasnije kroz integrisanje politike razvoja socijalnog preduzetništva, kao jednog od ključnih elemenata, u lokalne ili regionalne strategije ekonomskog razvoja. Jedan od načina na koji lokalne samouprave mogu da doprinesu razvoju socijalnih preduzeća jeste **ustupanje prostora javnih institucija socijalnim preduzećima na korišćenje uz simbolične nadoknade.**

***Primer:** Integrisanje politike razvoja socijalnog preduzetništva, kao jednog od ključnih elementa u lokalne ili regionalne strategije ekonomskog razvoja. To je učinjeno u*

regionu PACA (Provincija Alpi-Azurna obala) u Francuskoj, koji je pokrenuo regionalnu politiku za socijalnu ekonomiju prepoznajući važnu ulogu društvene ekonomije u ekonomskom razvoju regiona. Jedan od ključnih stubova strategije je program PROGRESS, usmeren posebno na razvoj socijalne ekonomije. To uključuje stvaranje opservatorije socijalne ekonomije i stalnog odbora za praćenje socijalne ekonomije.

******Važan segment za podršku mrežama i klasterima:** Regionalna strategija takođe podržava razvoj lokalnih klastera preduzeća kroz godišnje sporazume o javnom finansiranju projekata zadruga među firmama ako imaju otvaranje novih radnih mesta i dobro ocenje indikatore ekonomskog razvoja. Ovi klasteri se nazivaju regionalni stubovi za inovacije i socio-ekonomski razvoj („PRIDES“). Od postojećih 26 PRIDA, neke su specifične za socijalnu ekonomiju, kao što su klaster uslužnih preduzeća i klaster o socijalnom turizmu.*

2.d. Socijalne javne nabavke

Jedan od ključnih načina na koji javna politika može promovisati pristup socijalnih preduzeća tržištima javnih nabavki. Evropski zakon o nabavkama omogućava vlastima lokalne uprave da u svoje procedure unesu određene društvene klauzule, kao što su ohrabrivanje zapošljavanja dugotrajno nezaposlenih. Izgradnja razumevanja i kapaciteta kako između lokalnih zvaničnika, tako i socijalnih preduzeća je važna da bi se javna nabavka efikasno koristila u podršci razvoju socijalnih preduzeća. Evropska komisija „Kupujemo socijalno“: Vodič za uzimanje u obzir socijalnih kriterijuma u javnim nabavkama naglašava način na koji se javne nabavke mogu koristiti za postizanje socijalnih ciljeva. Iako nije moguće „rezervisati“ ugovore o javnim nabavkama za posebne organizacione forme, osim u nekim okolnostima za „zaštićene radionice“ koje zapošljavaju osobe sa invaliditetom, mogu se preduzeti mere za otklanjanje prepreka (npr. Kapitalnih zahteva) u postupcima nabavke ugovora.

Na primer, u Švedskoj, Švedska agencija za socijalno osiguranje je uključila organizacije socijalne ekonomije, dobrovoljne organizacije i mala i srednja preduzeća u preglede

Sekretarijat Koalicije za razvoj solidarne ekonomije:

Email: info@solidarnaekonomija.rs

Telefon: 011 3640174

Adresa: Kralja Milana 31/II, 11000 Beograd

praksi nabavke kako bi identifikovali izazove sa kojima se suočavaju u pripremi konkursne dokumentacije.

***Primer:** U Velsu je vlada velške skupštine usredsredila na korišćenje javnih nabavki za postizanje ekonomskih, socijalnih i ekoloških ciljeva. Evropski socijalni fond koristi se za podršku unapređenju veština i sposobnosti javnih službenika koje sprovode javne nabavke, kroz 4-5-godišnji program koji uključuje: podizanje svesti, razvoj veština, izvršni program za obuku pripravnika i program osmišljen da olakša nove pristupe unapređenju nabavki, uključujući i one sa socijalnim elementima. Ovo dopunjuje posebne smernice izdate 2008. godine o tome kako se postupci javnih nabavki mogu učiniti društveno odgovornijim.*

3. OBEZBEĐIVANJE ODRŽIVOG FINANSIRANJA

Potrebno je podsticanje razvoja snažnog finansijskog tržišta za socijalna preduzeća. Jedan od načina da se to postigne je povećanje razumevanja socijalnih preduzeća u okviru tradicionalnog finansijskog sektora. Na primer, javni sektor bankama može davati garancije za kredite za pozajmice socijalnim preduzećima kako bi kompenzovao uočeni rizik i povećao upoznavanje banaka sa mogućnostima i zahtevima sektora socijalnih preduzeća. Paralelno sa tim, mogu se podstaći i inovativniji institucionalni aranžmani između vlada i finansijskih institucija, na primer kroz mere politike koje koinvestiraju sa privatnim sektorom i koje traže socijalne prinose, kao i finansijske. To može biti u različitim oblicima u različitim zemljama, uključujući fiskalne podsticaje za investitore u društvena preduzeća i direktno ubrizgavanje javnih sredstava u finansijska sredstva. Na primer, vlade mogu da podstiču partnerstva između javnog i privatnog sektora između civilnog društva, vlade i finansijskih institucija, od kojih već postoje primeri (Mendell i Nogales, 2009). Osnovna ulaganja su takođe važna u ranim fazama pokretanja socijalnih preduzeća. Osiguranje da se takvo finansiranje učini dostupnim od presudnog je značaja za podršku socijalnim preduzetnicima i može se obezbediti putem malih zajmova ili grantova. *Fond za inovacionu delatnost.

3.a. Finansijski instrumenti (grantovi):

Sprovedena istraživanja, kao i iskustvo rada socijalnih preduzeća pokazuju da je preduzećima najpotrebnija podrška u vidu bespovratnih grantova, tek nakon toga podrška u vidu povoljnijih kredita i drugih vidova finansijske podrške. S obzirom na to, finansijska podrška koju obezbeđuje Ministrastvo bi trebalo da bude pre svega u vidu bespovratnih sredstava. Takođe, iskustvo je pokazalo da bespovratni grantovi daju još bolje efekte ukoliko se kombinuju sa unapređenjem kapaciteta socijalnih preduzeća, tj, sa dodatnom konsultantskom podrškom. Važno je da programi podrške budu što sveobuhvatniji i da pored finansijske podrške (grantovi/krediti) podrazumevaju i konsultantsku podršku, kao i podršku za povećanje vidljivosti.

I - Grantovi za osnovna i obrtna sredstva, ulazak na nova tržišta, širenje proizvodnih programa, podršku izvoza i sl.;

Sekretarijat Koalicije za razvoj solidarne ekonomije:

Email: info@solidarnaekonomija.rs

Telefon: 011 3640174

Adresa: Kralja Milana 31/II, 11000 Beograd

II - Grantovi za: promociju i podizanje vidljivosti preduzeća, podizanje kapaciteta u smislu umrežavanja i povezivanja SP na nacionalnom i regionalnom nivou (sa SP u EU);

III - Grantovi za sprovođenje različitih projekata/tematski: ruralni razvoj, žensko preduzetništvo, cirkularna ekonomija, razvoj usluga na lokalnu, podrška OCD pružaocima socijalnih usluga itd.

***Primer 1:** U Poljskoj su fondovi EU igrali ključnu ulogu u razvoju socijalnih preduzeća i od programskog perioda 2007-13., ESF programi su u svoje prioritete finansiranja uključili socijalno preduzetništvo. Operativni program za ljudski kapital uključuje početne stipendije za preduzetnike koji osnivaju socijalne zadruge i drugu nefinansijsku podršku posebno usmerenu na inicijative socijalne ekonomije. Fond operativnih programa za građanske inicijative takođe se posebno odnosi na socijalna preduzeća među svojim korisnicima. Sva sredstva za ovu inicijativu dolaze iz državnog budžeta.*

***Primer 2:** U Belgiji postoje vladine šeme koje podržavaju socijalna preduzeća u svakoj od tri regije u zemlji. Region Valonije ima budžet od 11 miliona evra za dodelu subvencija, pomoć pri pokretanju i grantova za zapošljavanje dugoročno nezaposlenih. Region glavnog grada Brisela takođe daje donacije preduzećima za socijalnu integraciju. Svaka poslovna ili neprofitna organizacija u glavnom gradu Brisela koja želi da pomogne integraciji određenih kategorija tražioca posla u skladu sa principima socijalne ekonomije može konkurisati za finansiranje. Pored toga, BRUSOC, podružnica regionalne agencije za investicije u Briselu, osigurava finansiranje i podršku samozaposlenim, malim preduzećima i projektima socijalne ekonomije sa kreditima po povlašćenim stopama. Privatno lice ili organizacija sa održivom idejom može se prijaviti za mikrokredit, osnovni kapital i gotovinski kredit od BRUSOC-a.*

***Primer 3:** U Australiji je savezna vlada najavila osnivanje Fonda za razvoj i investiranje socijalnih preduzeća u 2010. godini, sa kapitalizacijom 20 miliona AUD. Sredstva nadgleda federalna vlada, ali njima upravljaju tri spoljna vlasnika fonda, od kojih se tražilo da pronađu odgovarajuća sredstva. Fond osigurava ne samo finansije (kroz kredite i nepovratna sredstva), već i razvoj kapaciteta za finansijsku održivost i razvoj kapaciteta za nova socijalna preduzeća. Mentorstvo je takođe dostupno.*

3.b. Garancije i match-funding:

Pored klasičnih finansijskih instrumenata, predlažemo i finansiranje garancija za aktere koji već nude određene finansijske instrumente socijalnim preduzećima. Ovaj predlog bi podrazumevao kreiranje određenog fonda iz koga bi organizacije ili finansijske institucije koje već pružaju podršku socijalnim preduzećima mogle da povlače dodatna sredstva za svoje programe. To bi podrazumevalo da organizacije i finansijske institucije mogu da apliciraju za dobijanje 30-50% sredstava za finansiranje postojećih ili izradu novih programa, što bi u krajnjoj liniji podstaklo oslobađanje i mobilizaciju dodatnih sredstava iz privatnog sektora za podršku socijalnim preduzećima. Takođe, ovakvi programi upravo često pružaju sveobuhvatnu podršku (finansije +

Sekretarijat Koalicije za razvoj solidarne ekonomije:

Email: info@solidarnaekonomija.rs

Telefon: 011 3640174

Adresa: Kralja Milana 31/II, 11000 Beograd

konsultantska podrška + promocija) da bi se podrškom njima dodatno podstakla pozitivna praksa.

***Primer 1:** U regionu Flandrije dva glavna finansijska alata za podršku socijalnom preduzetništvu su Fond socijalnih investicija (SIFO) i Trividend. SIFO je fond za sufinansiranje koji osigurava zajmove za investicije i obrtni kapital. Trividenda pruža rizični kapital ili podređeni dug socijalnim preduzećima bez ikakvih garancija i odgovara na sve veću potražnju za rizičnim kapitalom u sektoru socijalne ekonomije. Trividendu podržava flamanska vlada i njen kapacitet pozajmljivanja sredstava se svake godine povećava kako bi se zadovoljile potrebe sektora. Trividend investira maksimalno 100.000 EUR po klijentu.*

***Primer 2:** U Velikoj Britaniji, Big Society Capital, pokrenut 2012. godine, je nezavisna finansijska institucija koju je ovlasila i regulisala Agencija za finansijske usluge VB. Sredstva potiču sa neaktivnih (više od 15 godina) bankovnih računa i od četiri glavne*

britanske banke (Barclais, HSBC i dve delimične nacionalizovane banke, Lloyds Banking Group i RBS, u koje su svaka uložila 50 miliona GBP). Big Society Capital ne investira direktno u društvena preduzeća, već u posrednike u finansiranju društvenih investicija. BSC ulaže u posrednike koji rade u oblastima kao što su obezbeđivanje obnovljive energije u ugroženim područjima i obezbeđivanju šema za borbu protiv nezaposlenosti mladih na severozapadu Engleske.

3.c. Patient capital za finansiranje – kombinovana sredstva.

Kapital pacijenta nema čvrstu definiciju, ali se generalno odnosi na ulaganja koja su spremna da čekaju dosta vremena pre nego što vide povrat. Grubo rečeno, „značajan vremenski period“ znači najmanje pet godina. Inovativna finansijska praksa razvijena od strane socijalnih investitora koji obezbeđuju povrat investicije na duži rok, ali kojima je bar jednako važno rešavanje nekog društvenog problema u međuvremenu. Način da se osigura priliv dugoročnog kapitala za investiranje od strane socijalnih investitora jeste manji porez na dugoročne investicije ili manji porez na dobit od dugoročnih investicija. A u najboljim slučajevima i kreiranje državne šeme garancija za ulaganje od strane socijalnih investitora.

4. OBEZBEĐIVANJE RAZVOJA KAPACITETA SOCIJALNIH PREDUZEĆA I STRUKTURNE PODRŠKE

Sprovedena istraživanja, kao i direktan rad sa socijalnim preduzećima pokazali su da je podizanje kapaciteta jedna od najvećih potreba socijalnih preduzeća, često bitnija i od same finansijske podrške. Preduzećima je najviše potrebna podrška u vidu: individualnog rada sa mentorima, praktičnih i konkretnih radionica u ključnim oblastima, direktna podrška u promociji i prodaji, umrežavanje itd. Među znanjima i veštinama koje su najviše potrebna socijalnim preduzećima, ističu se uspostavljanje saradnje sa velikim kompanijama, marketing, razvoj strateških partnerstava, prikupljanje sredstava iz različitih izvora itd.

4.a. Podrška postojećim zaokruženim programima podrške:

Sekretarijat Koalicije za razvoj solidarne ekonomije:

Email: info@solidarnaekonomija.rs

Telefon: 011 3640174

Adresa: Kralja Milana 31/II, 11000 Beograd

Trenutno glavna, a često i jedina podrška socijalnim preduzećima u razvoju internih kapaciteta, dolazi od postojećih biznis inkubatora i akceleratora koje sprovode lokalne organizacije. Imajući u vidu njihovu ekspertizu, kao i rezultate u radu sa socijalnim preduzećima, predlažemo obezbeđivanje sredstava za nastavak održavanja i unapređenja takvih programa, kao i za proširivanje njihovih kapaciteta i uključivanje većeg broja preduzeća. Entitetima koje sprovode takve vrste programa bi moglo biti omogućeno da se putem javnog poziva prijave za dobijanje sredstava za sprovođenje programa stručne podrške.

Primer 1: *Park socijalnih inovacija u Bilbauu, Španija. U Bilbau u Španiji je osnovan Park socijalnih inovacija sa željom da se kreira „socijalna Silicijumska dolina“. Parkom*

upravlja Baskijski centar za društvene i korporativne inovacije, koji je u vlasništvu lokalnih vlasti oko područja Bilbaa. Park je osnovan s ciljem stvaranja mogućnosti zapošljavanja u ovoj zoni pogođenoj opštim rastom nezaposlenosti. Park pruža mesto gde se pojedinci, organizacije socijalne ekonomije, dobrotvorne organizacije, nevladine organizacije, privatni sektor i institucije mogu okupljati kako bi pokušali da stvore nove proizvode i usluge koji vode ka otvaranju novih radnih mesta. Park obuhvata niz objekata uključujući „Laboratoriju za društvene inovacije“, za generisanje novih socijalnih preduzeća koja mogu dobiti podršku inkubatorskih usluga (obuka, mentorstvo, itd.) I „Akademiju socijalnih inovacija“ koja pruža edukativne programe iz oblasti socijalne ekonomije.

Primer 2: *NESsT inkubatori. NESsT podržavaju socijalna preduzeća u svim fazama razvoja i posluju u 10 zemalja širom sveta, uključujući Hrvatsku, Češku, Mađarsku, Rumuniju i Slovačku. Oni pružaju finansijsku podršku, zajedno sa uslugama obuke i mentorstva, za socijalna preduzeća u fazi pred-pokretanja i pokretanja rada, kao i*

stalnu podršku, uključujući i podršku za širenje proizvodnih programa ili širenje na nova tržišta. NESsT osnovan je 1997. godine kao neprofitna organizacija u cilju promocije socijalnog preduzetništva. Razvio je „korak portfelja“ u više koraka, pri čemu se svaki korak nadograđuje na prethodni, a napredovanje je zasnovano na postizanju određenih ciljeva. Proces portfelja obuhvata planiranje, inkubaciju i skaliranje. Kroz takmičenja, NESsT identifikuje potencijalna društvena preduzeća i pruža podršku, uključujući obuku i mentorstvo u trajanju od oko 9 do 12 meseci u kojima organizacija ili pojedinac mogu da razviju svoju poslovnu ideju. Nakon toga sledi faza inkubacije koja traje 2-4 godine koja pruža finansijsku podršku (kroz grantove i / ili zajmove) i pristup mreži poslovnog savetovanja. Istovremeno se razvijaju odgovarajuće metrike koje omogućavaju socijalnom preduzeću da izmeri njegov uticaj - i finansijski i socijalno. Proces je rigorozan i usmeren je na razvoj uspešnih socijalnih preduzeća. U takmičenjima za socijalna preduzeća za period 2009-2010. godine, 50 prijavljenih kandidata prošlo je početnu obuku, od kojih su 22 krenula u kreiranje poslovnih planova, a 11 je prešlo u fazu inkubacije. Izveštaj o uticaju za 2010. godinu nakon svih socijalnih preduzeća NESsT-a konstatovao je da su preduzeća u proseku povećala svoje

Sekretarijat Koalicije za razvoj solidarne ekonomije:

Email: info@solidarnaekonomija.rs

Telefon: 011 3640174

Adresa: Kralja Milana 31/II, 11000 Beograd

prihode za 39%, u proseku zapošljavala 24 osobe za stalno, a gde je fokus bio na radnim mestima, zaposlenost se povećala za 23%.

4.b. Direktna podrška socijalnim preduzećima za razvoj kapaciteta:

Osim podrške postojećim inkubatorima i akceleratorima, moguće je usmeriti određena sredstva i direktno socijalnim preduzećima. Uz pomoć dobijenih namenskih sredstava, socijalna preduzeća bi mogla da angažuju konsultante za definisane, ciljane potrebe koje će doprineti biznis razvoju i razvoju društvenog uticaja.

***Primer:** Nalaze se konkretne mere i primeri u delu 3) Obezbeđivanje održivog finansiranja - a. Finansijski instrumenti (grantovi). Najčešće obuhvataju i mentorstvo.*

4.c. Podrška razvoju i uspostavljanju SP, nakon usvajanja Zakona o SP:

Pravna podrška/pomoć u osnivanju i praćenju izmena u smislu novog Zakona, kako bi se situacija u sektoru što brže uskladila sa odredbama novog Zakona, promena imena, registracija i slično.

5. IZGRADNJA KAPACITETA INSTITUCIJA VLASTI ZA PRUŽANJE PODRŠKE RAZVOJU SOCIJALNOG PREDUZETNIŠTVA

Svi akteri važni za implementaciju zakona i za podršku SP: ministarstva, APR, lokalne institucije, regionalne agencije, privredne komore itd. Mogu se sprovoditi edukacije, studijske posete itd. predstavnicima različitih državnih institucija.

Primer na osnovu primera kod Socijalnih javnih nabavki:

***Primer:** U Velsu se vlada usredsredila na korišćenje javnih nabavki za postizanje ekonomskih, socijalnih i ekoloških ciljeva. Evropski socijalni fond koristi se za podršku unapređenju veština i sposobnosti javnih službenika koji sprovode javne nabavke, kroz 4-5-godišnji program koji uključuje: podizanje svesti, razvoj veština, izvršni program za obuku pripravnika i program osmišljen da olakša nove pristupe unapređenju nabavki, uključujući i one sa socijalnim elementima. Ovo dopunjuje posebne smernice izdate 2008. godine o tome kako se postupci javnih nabavki mogu učiniti društveno odgovornijim.*

6. PODRŠKA DALJIM ISTRAŽIVANJIMA U OBLASTI SOCIJALNOG PREDUZETNIŠTVA

Istraživanja u oblasti socijalnog preduzetništva mogu da podrže vlade i javni istraživački centri/zavodi. To bi omogućilo stalnu procenu različitih potreba socijalnih preduzeća, u njihovim različitim organizacionim oblicima, i kako bi se oni mogli efikasnije integrisati u nacionalnu i subnacionalnu socijalnu i ekonomsku politiku. Pitanja poput praćenja, merenja društvenog uticaja, uspostavljanja platformi za uzajamno učenje za sve aktere i zdrave ocene strategije podrške mogu biti deo istraživanja koja treba preduzeti.

Sekretarijat Koalicije za razvoj solidarne ekonomije:

Email: info@solidarnaekonomija.rs

Telefon: 011 3640174

Adresa: Kralja Milana 31/II, 11000 Beograd

***Primer 1:** U Velikoj Britaniji, Savet za ekonomska i društvena istraživanja i Kancelarija za civilno društvo (Kabinet Office) osnovali su istraživački centar trećeg sektora. Centar nastoji razviti bolje razumevanje trećeg sektora i kako njegov doprinos može biti maksimiziran. Pored istraživanja, Centar takođe sarađuje sa kreatorima politika i praktičarima na izgradnji kapaciteta kroz stvaranje klastera za izgradnju kapaciteta i procesa razmene znanja.*

***Primer 2:** U Kanadi je 2004. osnovana Zajednica za istraživanje univerziteta u zajednici (CURA) i podržana je javnim finansiranjem posebno za socijalnu ekonomiju. Partnerstva CURA-e povećala su kapacitet za strateške intervencije u mnogim oblastima, od mikrosektorskih pitanja do sveobuhvatnih pregovora o politici. Istraživački klasteri socijalne ekonomije (tematski i teritorijalni) pružaju važnu dokumentaciju za analizu socijalne ekonomije, i konceptualne i empirijske. Iako zasnovane na takmičarskim grantovima, transformisale su prirodu istraživanja i ugradile nove procese učenja i obuke, jer i praktičari i istraživači imaju priliku da razmenjuju rezultate, stečena znanja i iskustva. CURA je takođe pružila važne mogućnosti za pokretanje javnih diskusija i promene u javnim politikama. Podrška*

takvim aktivnostima i obezbeđivanje snažnih veza između istraživača, kreatora politika i praktičara mogu imati veoma pozitivan uticaj na socijalna preduzeća i njihov razvoj. Na podnacionalnom nivou može takođe doprineti identifikaciji specifičnih potreba kako socijalnih preduzeća, tako i zajednica u kojima imaju posluju.

***Usklađivanje sa nacrtom Zakona o socijalnom preduzetništvu**

Iz predloga Zakona (Ministarstva, ne KoRSE), nakon javne rasprave: Podsticanje razvoja socijalnog preduzetništva i podrška radne integracije

Član 16.

Podsticanje razvoja socijalnog preduzetništva obuhvata mere, koje se realizuju sa ciljem podsticanja osnivanja i stvaranja uslova za obavljanje delatnosti socijalnog privrednog subjekta i podrške radne integracije korisnika.

Socijalni privredni subjekt ostvaruje prava utvrđena propisima iz oblasti javnih nabavki, fiskalne politike, doprinosa za obavezno socijalno osiguranje, državne pomoći i drugim propisima, u skladu sa tim propisima.

Član 17.

Sredstva za podsticanje razvoja socijalnog preduzetništva i za podršku radnoj integraciji korisnika, obezbeđuju se:

u okviru sredstava budžeta Republike Srbije namenjenih za finansiranje mera aktivne politike zapošljavanja, profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja osoba sa invaliditetom, realizacije usluga iz sistema socijalne zaštite, sredstava za podsticanje preduzetništva i socijalnog preduzetništva;

u okviru sredstava utvrđenih budžetom teritorijalne autonomije i jedinica lokalne samouprave;

poklona, donacija, kredita;

drugih izvora, u skladu sa zakonom.

Član 18.

Socijalnom privrednom subjektu obezbeđuju se sredstva za poboljšanje uslova rada, unapređenje proizvodnih programa, uvođenje standarda, poboljšanje kvaliteta proizvoda i pruženih usluga, ili u druge svrhe, u skladu sa propisima o državnoj pomoći.

Sredstva iz stava 1. ovog člana obezbeđuju se iz budžeta Republike Srbije.

Zahtev za dodelu sredstava iz stava 1. ovog člana podnosi se ministarstvu nadležnom za poslove zapošljavanja i sadrži izveštaj o realizaciji poslovanja, bilans stanja i uspeha u prethodnoj godini, plan poslovanja za period u kome se koriste ta sredstva, broj i strukturu zaposlenih u socijalnim privrednim subjektima i druge činjenice bitne za dodelu i korišćenje sredstava.